با ایران توشه
یک قدم جلوتر
باش!

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ایران توشه، مرجع دانلود فایل های کمک آموزشی دانش آموزان و کنکوری ها

همه چیز
برای موفقیت
تو!

- دانلود رایگان آزمون های آزمایشی قلمچی، خیلی سبز، گاج و ...
- دانلود رایگان گام به گام تمامی دروس
- دانلود رایگان نمونه سوالات امتحانی (نوبت اول و دوم) و امتحانات نهایی
- دانلود رایگان جزوه های کمک آموزشی و شب امتحانی

کافیست هر فایلی که نیاز دارید را در گوگل به این صورت جستجو کنید:

فایل مورد نیاز + ایران توشه

مثال:

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

irantooshe.ir

t.me/irantooshe

گام به گام جامعه‌شناسی ۳ دوازدهم
درس ششم

عنوان فصل: قدرت اجتماعی

از صفحه‌ی ۵۴ تا صفحه‌ی ۷۰ کتاب

در این فایل پاسخ فعالیت‌ها، کارهای کلاسی، تمرین‌ها و پرسش‌های فصل قدرت اجتماعی آمده است.
مباحث فصل: چگونگی رفع اختلافات اجتماعی، تغییرات قدرت در گذر زمان، مطالعه‌ی علمی قدرت و سیاست

تهیه‌شده در ایران‌توشه، توشه‌ای برای موفقیت

irantooshe.ir

فهرست پرسش‌ها

۱	صفحه ۵۴ · تأمل — علم بهتر است یا ثروت؟	۴
۲	صفحه ۵۵ · تأمل — جنبش اجتماعی علیه ثروت	۴
۳	صفحه ۵۵ · تأمل — واکنش در برابر دانش	۵
۴	صفحه ۵۵ · تأمل — تصور شما از قدرت، ثروت و دانش	۵
۵	صفحه ۵۶ · پرسش متن — تهاجم در حیاط مدرسه	۶
۶	صفحه ۵۶ · پرسش متن — آیا زندگی اجتماعی بدون سیاست ممکن است؟	۶
۷	صفحه ۵۸ · نمونه بیاورید — کنش‌های سیاسی بیرون از نهاد حکومت	۶
۸	صفحه ۶۲ · تکمیل کنید — همبستگی ابزارهای قدرت و منابع قدرت	۷
۹	صفحه ۶۲ · تشریح کنید — ارتباط سه‌گانه‌ی قدرت، ثروت و دانش با منابع و ابزار قدرت	۸
۱۰	صفحه ۶۳ · گفت‌وگو کنید — تماشاگران، رأی‌دهندگان و انتخابات در برابر قرعه‌کشی	۸
۱۱	صفحه ۶۷ · تفسیر کنید — عمق و سطح سیاست و قدرت	۹
۱۲	صفحه ۶۸ · مقایسه کنید — لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی	۱۰
۱۳	صفحه ۶۹ · مباحثه کنید — نتایج دست شستن از داوری علمی درباره‌ی ارزش‌ها	۱۰
۱۴	صفحه ۷۰ · خلاصه کنید — آنچه از این درس آموختیم	۱۱

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir

۱ صفحه ۵۴ تأمل

پرسش «علم بهتر است یا ثروت» زمانی یکی از موضوعات رایج درس انشا بود. آیا می‌دانید معمولاً چه پاسخی به این پرسش داده می‌شد؟ چرا چنین پرسشی زمانی پررنگ می‌شود و گاهی کمرنگ؟ شما چه پاسخی به این پرسش می‌دهید؟

پاسخ رایج: «علم بهتر از ثروت است.» دلیل‌های معمول: علم انسان را نگهبانی می‌کند ولی ثروت را باید نگهبانی کرد؛ ثروت با خرج کردن کم می‌شود ولی علم با بخشیدن بیشتر می‌شود؛ ثروت را می‌توان دزدید اما علم را نه؛ علم میراث پیامبران و ثروت میراث فرعون‌هاست (حکایت دو امیرزاده).

پررنگ و کمرنگ شدن پرسش: وقتی جامعه به ارزش‌های معنوی و اخلاقی باور دارد و دانش را ارزشی واسطه‌ای برای رسیدن به سعادت می‌داند، چنین پرسشی طرح و مقایسه می‌شود. در جهان مدرن که قدرت و ثروت به‌عنوان اهداف مستقل دنبال می‌شوند و دانش هم به علوم تجربی و ابزاری محدود شده است، پرسش از برتری «علم» بر «ثروت» کمرنگ می‌شود.

پاسخ نمونه: علم و ثروت هر دو ارزش واسطه‌ای‌اند؛ علم همراه با اخلاق راه سعادت را روشن می‌کند و ثروت اگر در راه درست خرج شود ابزار خیر است، ولی ارزش علم از ثروت بیشتر است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۲ صفحه ۵۵ تأمل

نخستین واکنش و جنبش اجتماعی در برابر ثروت شکل گرفت. ثروت دیگر نه یک امر خاکستری و خنثی (نه خوب و نه بد) بلکه ریشه‌ی بسیاری از ظلم‌ها و شرارت‌ها قلمداد شد و مالکیت، دزدی خوانده شد. آیا شما از هویت، تاریخ و جغرافیای این جنبش اجتماعی اطلاع دارید؟

این جنبش، **سوسیالیسم و کمونیسم (مارکسیسم)** بود. در قرن نوزدهم میلادی در اروپا (به‌ویژه آلمان، فرانسه و انگلستان) پس از انقلاب صنعتی و پدید آمدن طبقه‌ی کارگر فقیر شکل گرفت. اندیشمندانی مانند پرودون («مالکیت دزدی است»)، کارل مارکس و فریدریش انگلس مالکیت خصوصی را عامل استثمار و نابرابری می‌دانستند و خواهان از بین بردن آن و ایجاد جامعه‌ی بدون طبقه بودند. این جنبش بعدها در روسیه (انقلاب ۱۹۱۷) و کشورهای دیگر حکومت تشکیل داد.

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir

۳ صفحه ۵۵ تأمل

واکنش شدید بعدی در مقابل دانش، شکل گرفت و خوشبینی به آن نیز دچار تردید شد. تا پیش از این، منازعات و اختلافات بر سر قدرت و ثروت را به قضاوت دانش می‌سپردند، ولی از این به بعد دیگر خود دانش نیز مورد نزاع و کشمکش بود. آیا شما از هویت چنین واکنش‌هایی خبر دارید؟

پس از جنگ‌های جهانی، بمباران اتمی و بحران‌های زیست‌محیطی، در غرب جنبش‌ها و اندیشه‌هایی پدید آمد که به دانش تجربی و ابزاری و خوش‌بینی به پیشرفت علم بدبین بودند؛ از جمله **نظریه‌ی انتقادی (مکتب فرانکفورت)** که علم ابزاری را ابزار سلطه می‌دانست، **پست‌مدرنیسم** که ادعای عینیت و جهان‌شمولی علم را به چالش کشید و جنبش‌های **زیست‌محیطی** که پیامدهای فناوری را نقد کردند. این واکنش‌ها نشان می‌دهند که دانش هم مانند قدرت و ثروت بدون جهت‌گیری ارزشی می‌تواند به ظلمت و تخریب بینجامد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۴ صفحه ۵۵ تأمل

راستی شما چه تصوری از قدرت، ثروت و دانش دارید؟ شما چگونه قدرت را ارزیابی و داوری می‌کنید؟ به نظر شما راهی برای ارزیابی علمی و عقلانی قدرت وجود دارد؟

قدرت، ثروت و دانش ارزش‌های واسطه‌ای هستند، یعنی ارزش آن‌ها به این است که ما را به سعادت و کمال برسانند. اگر در راه خیر به کار روند خوب‌اند و اگر در خدمت ظلم، سلطه و تخریب باشند بد. قدرت را باید با ملاک‌هایی مانند مشروع‌بودن، اخلاقی‌بودن، قانونی‌بودن و مفید بودن برای رسیدن به فضیلت و سعادت جامعه ارزیابی کرد.

بله، راهی برای ارزیابی علمی و عقلانی قدرت وجود دارد: داوری درباره‌ی ارزش‌های سیاسی با عقل (و وحی) ممکن است و تنها به خواست مردم یا مشاهده‌ی تجربی محدود نیست؛ در این درس به همین نکته می‌پردازیم که چگونه می‌توان قدرت و سیاست را به‌طور علمی مطالعه و ارزیابی کرد.

۵ صفحه ۵۶ پرسش متن

به نظر شما اگر دانش‌آموزی در حیاط مدرسه از سوی دانش‌آموز دیگری مورد تهاجم واقع شود، باید چه‌کار کند؟

نباید خودش تلافی کند یا درگیر شود (چون اجرای عدالت به‌صورت خودسرانه مسئله را بدتر می‌کند). باید ماجرا را به مسئولان مدرسه (ناظم، مدیر یا معلم) گزارش دهد تا طبق قواعد مدرسه اختلاف را حل کنند و در صورت نیاز با خانواده‌ها گفت‌وگو شود. این همان نیاز به «سیاست»، یعنی تصمیم‌گیری و رفع اختلاف، و «قدرت» به‌عنوان ضمانت اجرای قانون است.

۶ صفحه ۵۶ پرسش متن

با این احوال آیا زندگی اجتماعی بدون سیاست امکان‌پذیر است؟

خیر. انسان‌ها در زندگی جمعی مسائل مشترکی دارند که باید درباره‌ی آن‌ها تصمیم بگیرند و چون افراد و گروه‌ها با هم تفاوت دارند، اختلاف و تضاد پیش می‌آید. تصمیم‌گیری درباره‌ی مسائل مشترک و رفع اختلاف‌ها همان «سیاست» است؛ بنابراین بدون سیاست زندگی جمعی سامان نمی‌یابد، و هرچه جوامع پیچیده‌تر می‌شوند، سیاست ضروری‌تر و پیچیده‌تر می‌شود.

۷ صفحه ۵۸ نمونه بیاورید

آیا می‌توانید نمونه‌هایی از کنش‌های سیاسی بیرون از نهاد حکومت و دولت را مثال بزنید؟ پیشنهاد می‌شود با راهنمایی دبیر خود در پدیده‌هایی مانند ورزش، تفریح، پوشش، هنر، واسطه‌ها، دلالان، جشن‌ها، رسانه‌ها، شبکه‌های اجتماعی و ... تأمل کنید. می‌توانید در اخبار جاری یک ماه یا حتی یک سال کشور خودمان یا سایر جوامع جست‌وجو کنید و مصادیق چنین کنش‌هایی را پیدا کنید.

هر کنشی که مستقیماً در تنظیم اهداف جامعه مشارکت دارد یا با قدرت سروکار دارد، کنش سیاسی است؛ حتی اگر درون حکومت نباشد. نمونه‌ها:

- **ورزش:** اعتراض یا حمایت هواداران از یک باشگاه و تیم ملی، تحریم یا شرکت در مسابقات به‌خاطر موضع‌های سیاسی (مثلاً نمادهای اعتراضی ورزشکاران)؛
- **پوشش:** اعتراض یا حمایت اجتماعی درباره‌ی نوع پوشش و قوانین مربوط به آن، مانند کمپین‌های مردمی؛
- **هنر و رسانه:** ساخت فیلم و موسیقی یا نشر کاریکاتور برای نقد یا دفاع از وضع موجود؛ پخش خبر و تحلیل در رسانه‌ها؛

- **شبکه‌های اجتماعی:** کمپین‌ها و هشتگ‌ها برای مطالبه‌ی عمومی یا اعتراض به قیمت‌ها؛
- **واسطه‌ها و دلالان:** اثرگذاری بر قیمت‌ها و توزیع کالا و تصمیم‌های اقتصادی؛
- **جشن‌ها و مراسم:** راهپیمایی‌ها، برگزاری یا تحریم مراسم‌های ملی؛ تشکل‌های دانش‌آموزی و شوراهای مدرسه و محله.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۸ صفحه ۶۲ تکمیل کنید

آیا تاکنون پی برده‌اید که میان ابزارهای اعمال قدرت و منابع قدرت چه نوع همبستگی‌ای وجود دارد؟ جدول زیر را کامل کنید.

منابع یا عوامل قدرت	ابزار اعمال قدرت	مثال و نمونه	موارد نقض
شخصیت	تنبیهی	قدرت بدنی در جوامع نخستین؛ ورزشکاران و افراد قوی‌هیکل که با زور دیگران را مطیع می‌کنند	گاندی؛ از نظر جسمی ضعیف بود ولی با شخصیت و قدرت بیان، قدرت اقناعی بزرگی داشت
مالکیت	تشویقی	کارفرما یا شرکتی که با پرداخت حقوق و پاداش، کار کارکنان را به خدمت می‌گیرد	ثروتمندی که ثروتش را با کارهای خیریه و فرهنگی برای جلب اعتماد و پیروی اقناعی به کار می‌برد
سازمان	اقناعی	رسانه‌ها، مدرسه و دانشگاه، احزاب و شرکت‌ها که با آموزش و تبلیغ باور مردم را تغییر می‌دهند	ارتش و پلیس که سازمان‌اند ولی از ابزار تنبیهی استفاده می‌کنند

نتیجه: شخصیت بیشتر به قدرت تنبیهی، مالکیت بیشتر به قدرت تشویقی و سازمان بیشتر به قدرت اقناعی نزدیک است، اما این رابطه کامل نیست و موارد نقض دارد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir

۹ صفحه ۶۲ تشریح کنید

آیا میان مزایای مطرح شده در ورودی درس؛ یعنی سه‌گانه‌ی قدرت، ثروت و دانش با سه‌گانه‌ی منابع و سه‌گانه ابزار قدرت، ارتباطی وجود دارد؟ آیا میان قدرت و دانش رابطه‌ای وجود دارد؟ جدول زیر را تشریح کنید.

منابع یا عوامل قدرت	ابزار اعمال قدرت	ارزش‌های اجتماعی
شخصیت	تنبیهی	قدرت
مالکیت	تشویقی	ثروت
سازمان	اقناعی	دانش

بله، ارتباط وجود دارد. هر سطر یک «زنجیره» است: شخصیت (قدرت بدنی و جسمانی) با ابزار تنبیهی و ارزش «قدرت» در ارتباط است؛ مالکیت با ابزار تشویقی و ارزش «ثروت»؛ و سازمان با ابزار اقناعی و ارزش «دانش»، زیرا اقناع (آموزش، تبلیغ، فکر) نیازمند دانش و باور است و سازمان‌ها محل تولید و انتقال دانش‌اند.

رابطه‌ی قدرت و دانش: در جهان امروز دانش به‌ویژه از راه سازمان‌ها و قدرت اقناعی بر قدرت اثر می‌گذارد؛ دانش می‌تواند قدرت را توجیه کند، مهار کند یا نقد کند و قدرت هم می‌تواند دانش را تولید یا محدود کند. بنابراین این دو رابطه‌ی متقابل دارند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۰ صفحه ۶۳ گفت‌وگو کنید

شاید شنیده‌اید که برخی برای دعوت به مشارکت اجتماعی و سیاسی و نظارت بر کنشگران و واحدهای اجتماعی و سیاسی، می‌گویند تماشاگر (بی‌توجه و منفعل) نباشید. اما آیا واقعاً تماشاگران بدون قدرت‌اند؟ آیا تماشاگران بازی فوتبال، قضاوت و نظارت نمی‌کنند؟ آیا قضاوت و نظارت آن‌ها بی‌اثر است؟ آیا رأی‌دهندگان قضاوت و نظارت نمی‌کنند؟ رأی‌دهندگان چگونه می‌توانند بر رفتار و اعمال کنشگران و نمایندگان سیاسی نظارت کنند؟ ...به نظر شما چه تفاوتی میان انتخابات و قرعه‌کشی وجود دارد؟

تماشاگران بی‌قدرت نیستند. تشویق یا اعتراض هواداران بر عملکرد بازیکنان، مربیان و داوران اثر می‌گذارد؛ داوری و نظارت تماشاگران نیز مشارکتی منفعلانه نیست، بلکه نوعی اعمال قدرت اقناعی است.

رأی‌دهندگان نیز با شرکت در انتخابات درباره‌ی نمایندگان قضاوت می‌کنند و بر آن‌ها نظارت دارند: رأی‌دادن یا ندادن به نامزدها، بررسی عملکرد نمایندگان، نقد و پیگیری مطالبات از طریق رسانه‌ها، نامه‌نگاری و تشکل‌ها، و رأی ندادن مجدد به نماینده‌ی ناکارآمد.

تفاوت انتخابات و قرعه‌کشی: در انتخابات افراد با آگاهی، ارزیابی صلاحیت‌ها و بر اساس ملاک‌هایی مانند توانایی و برنامه انتخاب می‌شوند و نمایندگان در برابر رأی‌دهندگان مسئول‌اند؛ مشارکت در انتخابات آگاهی سیاسی را افزایش می‌دهد. در قرعه‌کشی انتخاب تصادفی است و ویژگی‌ها و توانایی‌ها نقشی ندارد و پاسخگویی و آگاهی سیاسی افزایش نمی‌یابد؛ ولی تبعیض و دسته‌بندی کمتری هم دارد و برای واحدهای کوچک مناسب است.

۱۱ صفحه ۶۷ تفسیر کنید

«عمق و سطح سیاست و قدرت» ـ آیا علم و دانشی وجود دارد که ارزش‌ها را در قلمرو حقیقی شناسایی کند؟ جدول زیر ظرفیت رویکردهای مختلف جامعه‌شناسی را در مطالعه‌ی ارزش‌های سیاسی در این سه قلمرو نشان می‌دهد. آن را تفسیر کنید.

قلمرو ارزش‌ها	ارزش‌های سیاسی	تبیینی	تفسیری	انتقادی
حقیقی	فضیلت و رذیلت‌های سیاسی	ـ ـ (ناتوان)	ـ (ناتوان)	؟ (پرسش باقی)
آرمانی	معانی و تدابیر سیاسی، قوانین	ـ	++ (توانا)	+
واقعی	قدرت	+	ـ	+

تفسیر: رویکرد تبیینی فقط ارزش‌های مشاهده‌پذیر و مادی (قدرت در قلمرو واقعی) را می‌تواند مطالعه کند و از قلمرو آرمانی (معنا) و حقیقی (فضیلت و رذیلت) ناتوان است. رویکرد تفسیری در مطالعه‌ی معانی و آرمان‌ها و قوانین توانایی زیادی دارد، ولی چون بر ذهنیت‌ها تمرکز می‌کند، نمی‌تواند وجوه محسوس و بیرون از ذهن قدرت را بررسی کند و در قلمرو حقیقی نیز ملاک و معیار برای داوری درست و غلط ندارد. بنابراین هیچ‌کدام از این دو، ملاکی برای داوری علمی درباره‌ی همه‌ی لایه‌های قدرت و ارزش‌های سیاسی نمی‌دهند؛ ازاین‌رو جامعه‌شناسان انتقادی آن‌ها را محافظه‌کار می‌دانند و جست‌وجوی راهی برای داوری علمی درباره‌ی ارزش‌ها را ضروری می‌دانند (در درس‌های بعد).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۲ صفحه ۶۸ مقایسه کنید

جدول دو نوع نظام سیاسی لیبرال دموکراسی و جمهوری اسلامی را با هم مقایسه می‌کند. محورهای مقایسه‌ی آن به شرح زیر از جدول فعالیت قبلی استخراج شده‌اند: مشارکت مردم؛ ارزیابی فعالیت و تصمیم مردم و حاکمان؛ تعامل نظام سیاسی و جهان اجتماعی؛ تعامل علوم اجتماعی و نظام‌های سیاسی.

محور مقایسه	لیبرال دموکراسی	جمهوری اسلامی
مشارکت مردم	حاکمیت اکثریت مردم بر اساس خواست و میل خودشان؛ همه‌ی امور برای انسان مجاز است	مردم خودشان سرنوشت سیاسی خود را تعیین می‌کنند ولی بر اساس عقاید و ارزش‌های اسلامی
ارزیابی فعالیت و تصمیم مردم و حاکمان	با خواست اکثریت؛ حقیقت و فضیلتی مستقل از خواست مردم به رسمیت شناخته نمی‌شود	قوانین با خواست مردم و بر اساس احکام الهی و اسلامی تعیین می‌شوند؛ ارزش‌ها با عقل و وحی شناخته می‌شوند
تعامل نظام سیاسی و جهان اجتماعی	سازگار با فرهنگ جهان غرب (رویکرد سکولار و دنیوی)	سازگار با فرهنگ توحیدی مورد توجه در جهان اسلام
تعامل علوم اجتماعی و نظام سیاسی	تنها از مقبولیت قدرت می‌توان سخن گفت	هم از مقبولیت و هم از مشروعیت حقیقی می‌توان سخن گفت

۱۳ صفحه ۶۹ مباحثه کنید

زندگی اجتماعی انسان‌ها به‌ویژه در عرصه سیاسی، عرصه انتخاب دم‌به‌دم ارزش‌هاست. به نظر شما دست شستن از داوری علمی و عقلانی درباره ارزش‌های اجتماعی و سیاسی چه نتایجی به دنبال خواهد داشت؟

- ارزش‌ها فقط به سلیقه و خواست افراد یا اکثریت واگذار می‌شود و ملاکی برای تشخیص درست و غلط یا عادلانه و ظالمانه باقی نمی‌ماند؛
- قدرت‌مندان می‌توانند هر وضعیتی را توجیه کنند و نقد و اصلاح قدرت ناممکن می‌شود (محافظه‌کاری و انفعال در برابر وضع موجود)؛
- اختلاف‌های سیاسی را فقط با زور، تبلیغ و رقابت قدرت حل می‌کنند نه با استدلال و عقل؛
- اخلاق‌گریزی، ناامیدی و بی‌معنایی در زندگی سیاسی و گسترش ظلم؛ جامعه‌شناسان انتقادی آن را «مرگ سیاست و بن‌بست زندگی انسان» می‌دانند.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۴ صفحه ۷۰ خلاصه کنید

آنچه از این درس آموختیم: قدرت نرم ..... ـ کنش‌های سیاسی با هدف بهتر ساختن وضع موجود یا جلوگیری از بدتر شدن آن انجام می‌شوند. مفاهیم اساسی را خلاصه کنید.

- **سیاست:** تصمیم‌گیری درباره‌ی مسائل مشترک و رفع اختلاف‌ها؛ مجموعه روش‌هایی که هر واحد اجتماعی برای تحقق اهداف جمعی به کار می‌برد. دو بُعد دارد: تدبیر امور (قانون) و ضمانت اجرا (قدرت).
- **قدرت اجتماعی:** توان اثرگذاری بر اراده‌ی دیگران؛ **ابزارهای اعمال قدرت:** تنبیهی، تشویقی و اقناعی (که روند آن‌ها از تنبیهی به اقناعی تغییر کرده)؛ **منابع قدرت:** شخصیت، مالکیت و سازمان که نقش سازمان افزایش یافته است.
- **قدرت نرم:** اعمال قدرت از راه اقناع و جذب، با تغییر نگرش و باور افراد، نه زور یا پاداش.
- قدرت یک ضرورت اجتماعی است و ذاتاً شر نیست؛ ولی باید با رویکردی عالمانه و انتقادی مشروع و اخلاقی و قانونی‌بودن آن را سنجید.
- جامعه‌شناسی تبیینی (معنازدا و ارزش‌زدا) و تفسیری (فقط توصیف ارزش‌ها) ملاکی برای داوری علمی درباره‌ی ارزش‌های سیاسی نمی‌دهند؛ جامعه‌شناسی انتقادی به دنبال این ملاک است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت